

Castell del Quer

Gisclareny

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	Damunt o al costat de les restes del mas Espunya en un turó al nord del bac de Sant Pere, sobre el torrent
Emplaçament	El mateix que el mas Espunya. El castell és al turó de damunt seu
Alçada:	1157
Coordenades:	
Latitud:	42.249693528396
Longitud:	1.7951594352022
UTM Est (X):	400608
UTM Nord (Y):	4678202

Classificació

Número de fitxa	08093 - 192
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Medieval Romànic
Segle	XII-XV
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	La vegetació i la runa que el cobreixen en garanteixen la seva conservació
Protecció	Inexistent
Tipus de protecció:	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08092A006000470000YF

Fitxes associades:

[Quer foradat o roc del Donzell](#)

[Camí de Maçaners pel Grau de les Escales](#)

[Sant Pere del Grau d'Escales o d'Espunya](#)

[Antic mas d'Espunya, o mas Castell](#)

Autoria de la fitxa
Data de registre de la fitxa:

Pere Cascante i Torrella
dv., 22/11/2019 - 01:00

Descripció

Ruïnes d'una antiga fortalesa denominada segons la documentació com a castell del Quer, castell Fener o castell d'Espunya i situada en un turó damunt les restes del mas Espunya a sobre del torrent de Gisclareny que fa de frontera natural al nord del bac i Grau de Sant Pere i a prop del Quer Foradat (fitxa 187) damunt d'uns planells propers a cal Ros. El conjunt, avui en ruïnes està cobert de vegetació però s'hi poden endevinar importants estructures. El conjunt arquitectònic està format per dos recintes: un de sobirà situat a la part més alta del turó on hi hauria hagut la torre mestra del castell, de planta quadrangular i d'uns 5 x 3,5 metres i d'una alçada que hauria oscil·lat entre dues i tres plantes seguint els esquemes habituals. Aquest element conserva encara el seu basament amb murs de 90 cm d'ample i construïts mitjançant carreus ben treballats i escairats, units amb argamassa de calç i col·locats en filades més aviat regulars. Les cantonades són amb pedres ben desbastades i es conserven encara uns 5 filades vistes en els trams més ben conservats. A sota seu hi hauria un segon recinte més ampli que restaria unit al primer mitjançant una muralla que seguiria l'orografia del terreny. A la banda sud-oest s'hi definiria una dependència de grans dimensions, de planta rectangular i delimitada per la muralla i la roca on s'assenta la torre mestra. Aquest sector està cobert de runa i vegetació però s'hi pot veure encara el mur oest d'uns 100 cm d'ample i construït amb carreus de pedra ben treballats i escairats, units amb argamassa de calç i formant filades més aviat regulars. Possiblement a l'extrem sud-oest i mirant al bac de Sant Pere hi hauria el camí d'accés, formant diverses colzades i sostingut per murs de pedra seca. Sostenint el segon recinte de muralles i actuant com a contrafort hi hauria una mena d'estructura de planta semicircular simulant una mena de torre i construïda amb murs de paret seca. Sembla ser que encara hi hauria hagut un recinte inferior que hauria englobat les restes del mas Espunya i altres construccions relacionades als peus del castell. D'aquest darrer recinte es conserven alguns murs i alineacions de pedres damunt de la roca natural i amagades per la vegetació.

Observacions:

Es tracta d'un important conjunt fortificat que caldria ser estudiat a fons mitjançant una campanya de prospecció arqueològica de neteja i desforestació així com també d'excavació d'algunes cales per determinar tant la cronologia com també l'extensió d'aquest element en relació al mas Espunya, al pas del Grau, l'església de Sant Pere i el camí de Maçaners.

Història

El castell que es denominava també "castell del Quer-foradat" no ens apareix esmentat fins a mitjans del segle XII, malgrat que tal i com s'ha vist el terme Quer ja se'n fa referència en l'acta de consagració de Sant Miquel de Paradís (948) i en la documentació explícita del monestir de Sant Llorenç prop Bagà que fa referència a l'alou d'Espunya, terreny on s'hi va situar posteriorment el castell del Quer. (Bolós-Pagès, 1986). Sembla ser que aquest castell servia per controlar el pas del grau; punt estratègic del camí de Gisclareny a Maçaners per l'obaga de Sant Pere. Segons Serra i Vilaró les notícies d'aquest castell es comencen a esmentar a partir del segle XIII quan arran de la mort de Galceran III de Pinós el 1277 el deixa com a testament al seu fill gran juntament amb altres castells de la baronia. I amb tots els drets i pertinences associats. Posteriorment el 1295 Galceran IV nomena procurador general de diversos castells per tenir un ampli domini dels nobles i cavallers que en depenien. El 1305 la cort del baró reclama al batlle de Vallcebre uns bous que havien estat robats per la gent de Vallcebre a les terres i terme de del castell de Gisclareny. El

1335 es mencionen drets feudals de tasca, questia i servitud que un propietari i arrendatari havien de pagar al senyor del castell de Gisclareny. El 1350 Na marquesa de Pinós ret homenatge al rei com a vassall seu pels castells que tenia a la baronia que posseeix "en lliure i franc alou". Arran de la seva mort el 1361 és mencionat com a testament on hi fa una donació de 50 sous per maridar donzelles i pels pobres de Gisclareny. Cap el 1361 en Pere III Galceran de Pinós emet unes ordenacions als batlles dels castells per donar-los instruccions pel que fa a l'enviament de missatges a la cort de la baronia. En la presa de possessió de Bernat I Galceran de Pinós cap el 1383 fa jurament de guardar els privilegis, franquesses, immunitat i bons usos dels castells de la baronia, entre ells el de Gisclareny. El 1390 és venut el càrrec de batlle del castell per tres anys. El 1428 el castell de Gisclareny juntament amb el de Josa, Gósol i Saldes i Gavarrós serveix de fermança de la constitució d'un censal de 14 000 sous venut al baró (Serra i Vilaró, J; 1989. Baronies Llibre I . P. 146, 169, 170, 199. Llibre II P. 24, 48, 303) . Finalment el 1468 en plena guerra civil catalana el capità del castell Nicolau Larigós amb els seus homes Joan Calla, Joan Coll i Pere Quer van a Bagà a reconèixer el nou rei (Baronies. Llibre I. P. 241). En època moderna el castell va quedar abandonat i es va convertir en mas (Mas Castell núm. 59 al cadastre de 1776) estava ocupat per 1 casa, pagava 4 lliures, 11 sous i 6 diners de cadastre reial i no especifica el que pagava per a bestiar. Posteriorment i en l'amillament de 1863 no hi figura (ACA. Llibrets de compliment pasqual, amillament de 1863), extret de Martín, E. 2005 annex. 21).

Bibliografia

BOLÓS MASCLANS, J; PAGÈS(1986). El monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Artestudi. Barcelona p-71,200.

CABALLÈ I CANTALAPIEDRA, F (1996). Les tres-centes cases de Giscareny. Columna Albí. P.43;

MARTIN E (20,05). Una mirada sobre la història de Gsclareny. P. 55.

SERRA i VIALARÓ , J (1989). Les Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius. Llibres. III.

DDAA (2007) Catàleg específic de masies i cases rurals de Gisclareny. Annex a la normativa.(dades històriques a les masies incloses) AHG (Cadastre de 1776). ACA: Llibrets de compliment Pasqual. Amillament de 1863.

